
Utviklingen på arbeidsmarkedet

SAMMENDRAG

Det siste halve året har ledigheten holdt seg relativt stabil, etter at den gikk klart ned gjennom forrige vinter. Antallet helt ledige har falt med 1 600 personer siden august, mens summen av helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere har falt med 1 100 personer, justert for normale sesongsvingninger. Tilgangen på nye arbeidssøkere har gått noe ned de siste månedene, og er lavere enn for ett år siden. Det er særlig en nedgang i antallet bygge- og anleggsarbeidere og ingeniører og ikt-personell som melder seg ledig.

Etterspørselen etter bygge- og anleggsarbeidere og ingeniør- og ikt-personell er svært høy, og har vært det i hele år. For de andre yrkesgruppene har tilgangen på ledige stillinger utviklet seg svakere, og samlet ble det lyst ut 2 prosent færre ledige stillinger i perioden fra september til november sammenlignet med samme periode i fjor. Særlig har det vært en nedgang i antall nye stillinger innenfor butikk- og salgsarbeid, noe som kan sees i sammenheng med den lave veksten i privat forbruk så langt i år.

Sysselsettingsveksten har tatt seg opp utover året, og i 3. kvartal var det 50 000 flere sysselsatte enn i 3. kvartal i fjor. Sysselsettingsveksten har vært sterkest innen helse- og sosialtjenester og i bygge- og anleggsnæringen. Samtidig sluttet yrkesdeltakelsen å falle i 3. kvartal, og i likhet med i fjor er 71,8 prosent av befolkningen mellom 15 og 74 år med i arbeidsstyrken. For kvinner har yrkesdeltakelsen økt klart for de under 25 år og de over 54 år, mens yrkesdeltakelsen har falt for menn under 55 år.

Årets sommer og høst har vært preget av stor uro knyttet til den økonomiske situasjonen internasjonalt, og spesielt når det gjelder gjeldskrisen i Europa. Hellas ser nå ut til å få nedskrevet deler av sin gjeld, men samtidig har frykten for at Italia eller Spania skal misligholde sin gjeld økt. Hvis det skjer, vil sannsynligheten for en ny bankkrise øke betydelig. Samtidig har den økonomiske veksten falt markert dette året. I Europa stoppet veksten opp i 2. kvartal, og den holdt seg også svært lav i 3. kvartal. I USA har veksten tatt seg noe opp, men er fortsatt på et lavt nivå historisk sett. Politikerne i USA har ikke klart å bli enige i hvordan USA skal få ned sin statsgjeld, og heller ikke forslaget om stimulering av økonomien på kort sikt for å få flere i arbeid ble vedtatt. Arbeidsledigheten holder seg også høy både i Europa og USA, og særlig er ungdomsledigheten svært høy.

Til tross for uroen internasjonalt har arbeidsledigheten holdt seg stabil i Norge, samtidig som sysselsettingsveksten har tatt seg opp. Den økonomiske veksten ble imidlertid noe lavere i 3. kvartal enn i 2. kvartal. Både oljeinvesteringene, investeringene i kraftforsyning og boliginvesteringene er nå på et høyt nivå, og ser ut til å bli høye også neste år. Samtidig er veksten i husholdningenes konsum lav.

NAV venter at den moderate oppgangskonjunktoren i Norge vil fortsette. Samtidig vil den lave veksten internasjonalt, sammen med en fortsatt sterk kronekurs, bidra til lavere vekst også her hjemme. Vi venter at sysselsettingen i Norge vil øke med 1,5 prosent i 2012 og 1,8 prosent i 2013. Den økte sysselsettingen vil være drevet av innenlandsk etterspørsel og høye oljeinvesteringer. Samtidig vil befolkningsveksten fortsatt være svært høy, og vi venter at arbeidsstyrken vil vokse med henholdsvis 1,5 og 1,6 prosent de to neste årene. Vi har lagt til grunn en liten økning i ledigheten det neste året, slik at det i 2012 vil være 70 000 helt ledige i gjennomsnitt. I 2013 antar vi at den økonomiske veksten både internasjonalt og i Norge vil ta seg forsiktig opp, og at ledigheten vil begynne å falle slik at det i gjennomsnitt vil være 65 000 helt ledige. Arbeidsledigheten vil da utgjøre henholdsvis 2,7 og 2,4 prosent av arbeidsstyrken. Denne prognosen er basert på en forutsetning om at gjeldsproblemene i Europa blir løst uten at vi får en ny internasjonal bankkrise. Veksten i Europa vil likevel bli svært lav i både 2012 og 2013. Skulle vi derimot få en ny internasjonal bankkrise vil dette gi langt høyere ledighet også i Norge. Ved forrige internasjonale bankkrise i 2008/2009 økte ledigheten i Norge med om lag 30 000 personer på ett år.

ØKT SYSSELSETTING

Syssetningen har vært økende siden i fjor vår. Sesongjusterte tall fra Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) viser at det var 18 000 flere sysselsatte i september (gjennomsnitt av august-oktober) enn i juni (mai-juli), se figur 1. Antallet sysselsatte er nå høyere enn i august 2008 ifølge AKU-tall,¹ og nedgangen i sysselsettingen som fulgte finanskrisen ser dermed ut til å ha blitt reversert.

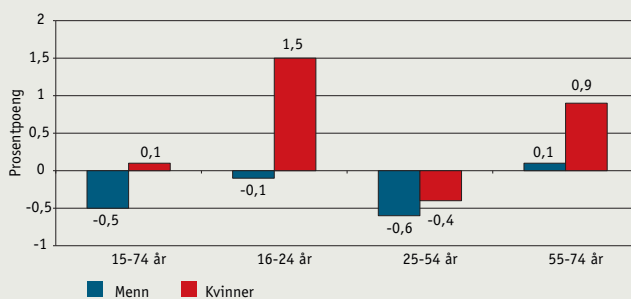
Fra 3. kvartal i fjor til 3. kvartal i år steg sysselsettingen med i alt 50 000 personer i følge kvartalsvis nasjonalregnskap. Syssettingsveksten har vært størst innen helse- og sosialtjenester og i bygge- og anleggsvirksomhet, med henholdsvis 13 000 og 8 000 flere sysselsatte det siste året. Innen undervisning og offentlig administrasjon har sysselsettingen økt med totalt 11 000 personer, mens det har blitt 1 000 flere sysselsatte i industrien.

UENDRET YRKESDELTAELSE

Siden 1. kvartal 2009 har yrkesdeltakelsen vært fallende. I årets 3. kvartal har denne nedgangen stoppet opp, og yrkesdeltakelsen var uendret i forhold til 3. kvartal i fjor. For hele befolkningen i arbeidsfør alder var yrkesaktiviteten på 71,8 prosent i 3. kvartal. Sammenliknet med i fjor var det en liten oppgang blant kvinner og en liten nedgang blant menn (se figur 2). For aldersgruppen 15-24 år ligger yrkesdeltakelsen nå på 58,1 prosent. Det er særlig kvinner i denne aldersgruppen som har hatt en stor økning i yrkesdeltakelsen sammenliknet med 3. kvartal fjor. Også kvinner mellom 55 og 74 år har hatt en betraktelig økning i yrkesdeltakelsen, som er på 45 prosent. Dette er fortsatt lavere enn for menn i samme aldersgruppe (54,3 %). For

Figur 2:

Endring i yrkesdeltakelsen i prosentpoeng fra 3. kvartal 2010 til 3. kvartal 2011. Etter alder og kjønn.

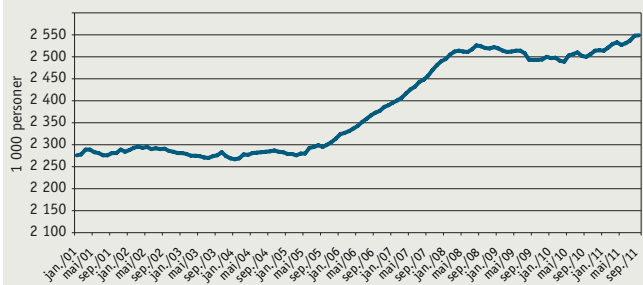
KILDE: SSB

aldersgruppen 25–54 år ligger yrkesdeltakelsen på 84,3 prosent for kvinner og 89,6 prosent for menn, og har gått moderat ned for begge grupper det siste året.

Det har vært en sterk vekst i befolkningen mellom 15 og 74 år i løpet av det siste året. Fra 3. kvartal 2010 til 3. kvartal 2011 økte befolkningen i arbeidsfør alder med 63 000 personer ifølge AKU-tall. En økning i sysselsettingen på 47 000 og en nedgang i ledigheten på 7 000, førte til en oppgang i arbeidsstyrken på 40 000 personer, slik at yrkesaktiviteten forble uendret sammenliknet med 3. kvartal i fjor.

Som figur 3 viser, økte antallet personer i arbeidsstyrken for alle aldersgruppene. Spesielt blant unge var det en stor oppgang. Befolkningen mellom 15 og 24 år vokste med 14 000 personer, og bare 2 000 av disse forble utenfor arbeidsstyrken. Trenden som vi har observert siden starten av 2009, med lavere yrkesdeltakelse og flere unge under utdanning, ser dermed ut til å ha stoppet opp i 3. kvartal.

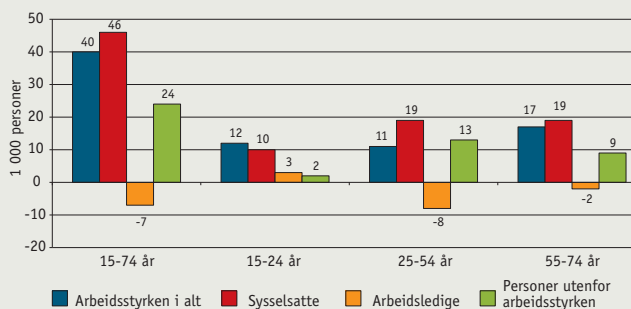
Figur 1:
Syssetning ifølge AKU. Sesongjusterte tall. 1 000 personer. Januar 2001 – september 2011.

KILDE: SSB

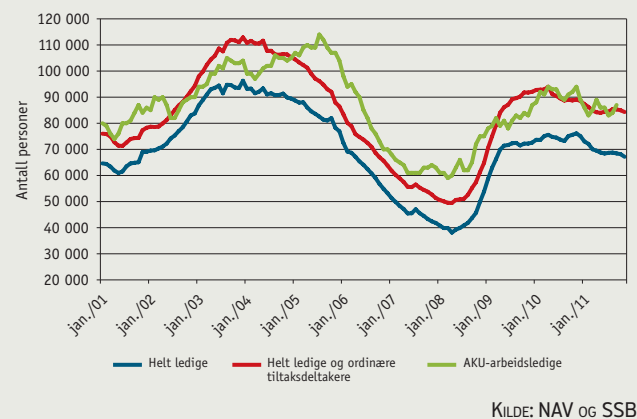
¹ Arbeidskraftundersøkelse inkluderer bare sysselsatte som er registrert bosatt i Norge. Det kan derfor være et avvik mellom AKU-tall og tall fra Nasjonalregnskapet, siden den sistnevnte også inkluderer sysselsatte på korttidsopphold som ikke er registrert bosatte.

Figur 3:
Endringer i befolkning i yrkesaktiv alder fra 3. kvartal 2010 til 3. kvartal 2011 etter arbeidsstyrkesstatus. Antall personer i 1000.

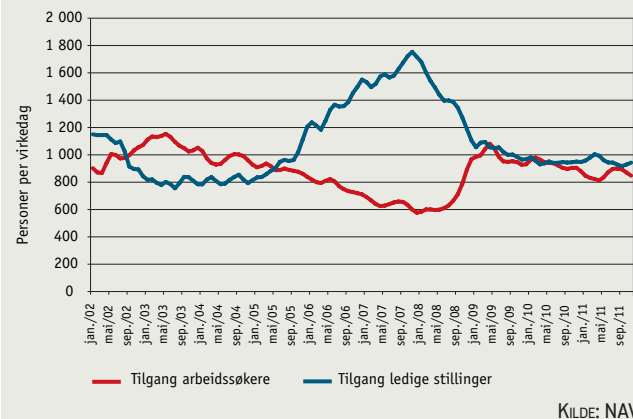

KILDE: SSB

Figur 4:
Utviklingen i antall registrerte helt ledige, summen av helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere og AKU-ledige. Sesongjusterte tall. Januar 2001- november 2011.

Figur 5:
Tilgang ledige stillinger per virkedag³ og tilgang ordinære arbeidssøkere per virkedag. Sesongjusterte tall. Trend. Januar 2002-november 2011.

NEDGANG I LEDIGHETEN

Det var registrert 61 600 helt ledige ved utgangen av november, hvilket tilsvarer 2,4 prosent av arbeidsstyrken. Dette er 7 800 færre enn i november i fjor, og utgjør en nedgang på 11 prosent. Korrigert for sesongvariasjoner var det 1 000 færre helt ledige i november enn i oktober.

Arbeidsledigheten falt klart fra desember i fjor til mai i år, men nedgangen stoppet så opp. I sommermånedene hadde vi en liten økning i antallet helt ledige, mens vi i høst igjen har hatt nedgang. Når vi justerer for normale sesongsvingninger har antallet helt ledige gått ned med 1 600 fra august til november, mens summen av helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere har falt med 1 100 i samme periode.

FÆRRE NYE ARBEIDSSØKERE

En av grunnene til at ledigheten har gått noe ned de siste månedene, er utviklingen i antallet nye arbeidssøkere. I november meldte 840 nye personer seg som ordinære arbeidssøkere² per virkedag, en nedgang på 8 prosent fra november i fjor. Når vi justerer for normale sesongvariasjoner ser vi at tilgangen på ordinære arbeidssøkere økte gjennom sommeren, etter å ha falt i vinter. I høst har tilgangen på nye arbeidssøkere igjen gått noe ned, slik at den nå er på omtrent samme nivå som i starten av 2011. Tilgangen på nye arbeidssøkere er dermed langt lavere enn det som var tilfellet gjennom 2009 og 2010.

Blant de helt ledige har det også vært en nedgang i antallet nye arbeidssøkere. Ved utgangen av november

var det 10 700 helt ledige som hadde søkt arbeid i under fire uker. Dette er en nedgang på 9 prosent sammenliknet med november i fjor. Det er særlig blant personer med bakgrunn fra bygg og anlegg (-26 %) og for ingeniører og ikt-personell (-14 %) at det nå er færre nye helt ledige.

Samtidig som det nå er færre som melder seg som arbeidsledige enn det var i fjor, øker fortsatt antallet personer som har vært arbeidssøkere i mer enn 2 år. Ved utgangen av november gjaldt dette 6 400 personer, en økning på 900 (17 %) fra november i fjor. Om lag 40 prosent av veksten kom blant personer med bakgrunn fra bygge- og anleggsarbeid, industriarbeid, renholdsarbeid eller personer uten yrkesbakgrunn.

STABIL TILGANG PÅ NYE LEDIGE STILLINGER

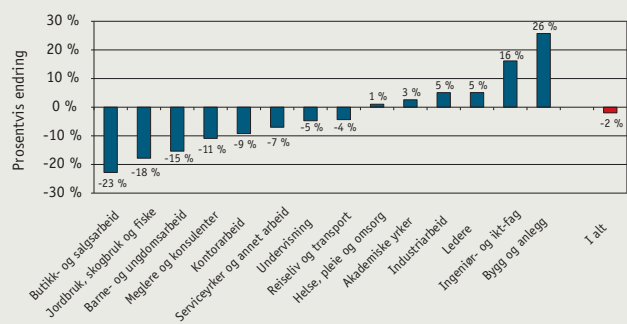
Utviklingen i ledigheten avhenger også av etterspørselen etter arbeidskraft. Da ledigheten gikk ned i vinter, så vi at etterspørselen etter arbeidskraft, målt ved tilgangen på nye ledige stillinger, økte noe for deretter å gå ned igjen gjennom sommeren. Antallet nye ledige stillinger er nå på omtrent samme nivå som i juni og langt lavere enn før finanskrisen. I november ble det lyst ut 1 prosent færre stillinger per virkedag enn i november i fjor.

Når vi ser nærmere på utviklingen for ulike yrkesgrupper ser vi imidlertid at det er store forskjeller (figur 6). Særlig yrker innen bygge- og anleggsnæringen opplever en kraftig vekst i etterspørselen etter arbeidskraft, men også for ingeniører og ikt-personell er veksten stor.

² Ordinære arbeidssøkere inkluderer helt ledige, delvis ledige, ordinære tiltaksdeltakere og andre arbeidssøkere.

³ Stillinger utlyst i media, registrert av arbeidsgiver på nav.no eller meldt til NAV.

Figur 6:
Prosentvis endring i tilgang ledige stillinger per virkedag innenfor ulike yrkesgrupper, fra tre-månedersperioden september - november 2010 til september - november 2011.

KILDE: NAV

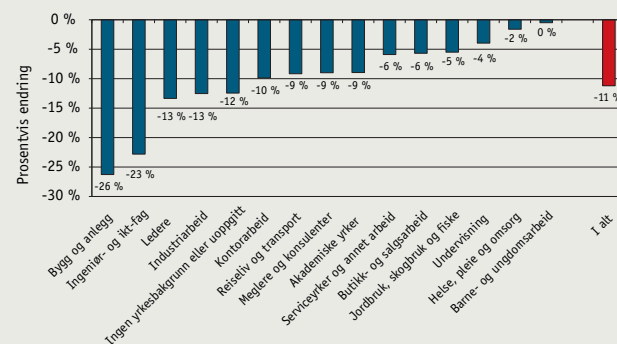
I tre-månedersperioden fra september til november i år ble det utlyst 26 prosent flere nye stillinger innen bygge- og anleggsarbeid enn det som var tilfellet i tilsvarende periode i fjor. Innen ingeniør- og ikt-fag var veksten på 16 prosent. I tillegg har etterspørselen etter ledere, industriarbeidere og personer innen akademiske yrker økt i samme periode. For de fleste andre yrkesgruppene har det derimot vært en nedgang i tilgangen på ledige stillinger. Nedgangen har vært særlig stor innen butikk- og salgsarbeid, med 23 prosent færre stillingsutlysninger enn i perioden september til november i fjor. Dette henger trolig sammen med en svak vekst i privat konsum.

FORTSATT NEDGANG I LEDIGHETEN INNEN BYGG OG ANLEGG

Det siste året har ledigheten falt mest for personer med bakgrunn fra bygge- og anleggsarbeid. Ved utgangen av november var det 2 400, eller 26 prosent, færre ledige bygge- og anleggsarbeidere enn for ett år siden (se figur 7). Det har også vært en betydelig nedgang i ledigheten blant ingeniører og ikt-personell (-23 %) og blant industriarbeidere og ledere (-13 %). Som vi har sett var dette også yrkene hvor tilgangen på nye ledige stillinger har økt mest det siste året. Når vi justerer for normale sesongvariasjoner har imidlertid ledigheten økt noe for industriarbeidere de siste månedene.

Nedgangen i ledigheten har vært minst for personer med bakgrunn fra barne- og ungdomsarbeid, undervisning og helse-, pleie- og omsorgsarbeid. Undervisning og helse-, pleie- og omsorgsarbeid er likevel to av yrkesgruppene som har lavest ledighet, med henholdsvis 0,8 og 1,1 prosent. Det er innen industriarbeid, samt reiseliv og transport at arbeidsledigheten er høyest.

Figur 7:
Prosentvis endring i antall helt ledige etter yrkesbakgrunn. November 2010 - november 2011.

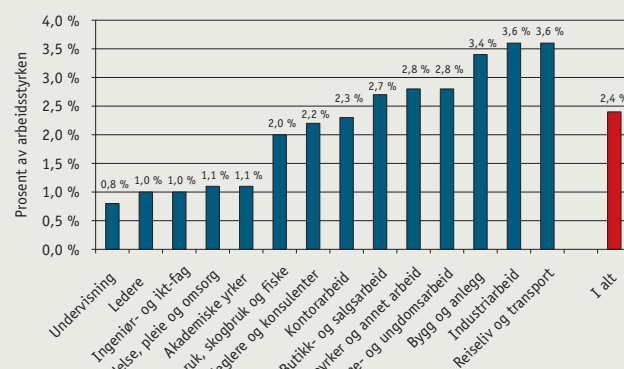
KILDE: NAV

For disse yrkesgruppene ligger ledigheten på 3,6 prosent (figur 8).

LEDIGHETEN FALLER I NESTEN ALLE FYLKER

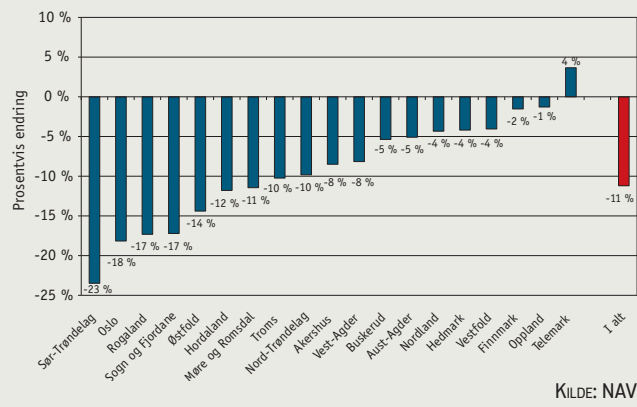
Sammenliknet med november i fjor har antall ledige gått ned i alle fylker, med unntak av Telemark som har hatt en svak oppgang (se figur 9). Det er i Sør-Trøndelag (-23 %), Oslo (-18 %), Rogaland og Sogn og Fjordane (-17 %) at ledigheten har gått mest ned det siste året. En del av forskjellene i utviklingen i antallet helt ledige i de ulike fylkene kan imidlertid forklares med at tiltaksnivået har utviklet seg svært ulikt. I Rogaland er det nå omtrent like mange tiltaksdeltakere som for ett år siden, og nedgangen i antallet ledige er dermed like stor selv om vi justerer for dette. I Oslo og Sør-Trøndelag har derimot tiltaksnivået

Figur 8:
Ledighet i prosent av arbeidsstyrken, etter yrkesbakgrunn. November 2011.

KILDE: NAV

Figur 9:
Prosentvis endring i antall helt ledige fra november 2010 til november 2011. Fordelt etter fylke.

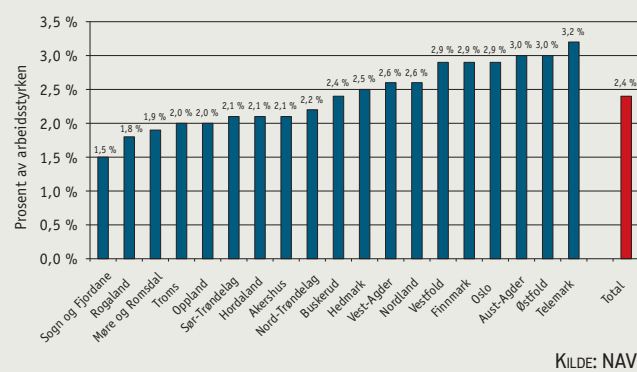
økt, og om lag 40 prosent av nedgangen i ledigheten i disse fylkene kan forklares med at flere av de ledige nå deltar i arbeidsmarkedstiltak.

Ledigheten er lavest i Sogn og Fjordane med 1,5 prosent av arbeidsstyrken, mens Telemark (3,2 %), Østfold og Aust-Agder (3,0 %) har den høyeste arbeidsledigheten (se figur 10).

ØKT ARBEIDSINNVANDRING

I løpet av årets tre første kvartaler har nettoinnvandringen til Norge vært på 37 200 personer. Dette er nesten 4 000 flere enn i fjor, og 3 000 flere enn i 2008 da nettoinnvandringen var rekordhøy. Det er fortsatt polakker som utgjør den største gruppen av innvandrere, fulgt av litauere. Ser vi på 3. kvartal isolert sett, kom nesten 40 prosent av nettoinnvandringen fra Polen eller Baltikum. Svensker har også utgjort en stor del av innvandrerne som kommer til Norge. I 3. kvartal i år var imidlertid nettoinnvandringen fra Sverige bare på om lag 150 personer.

Figur 10:
Ledighet i prosent av arbeidsstyrken etter fylke. November 2011.

Dette skyldes både at innvandringen var lavere enn den har vært de siste årene, men også at mange svensker flyttet ut.

Innvandringen til Norge er relativt etterspørselsbestemt. Siden 2006 har arbeid vært den viktigste årsaken til innvandring blant ikke-nordiske statsborgere. Dette falt sammen med en sterk oppgang i norsk økonomi som nådde toppen i 2008, og nettoinnvandringen økte kraftig i denne perioden. Da etterspørselen etter arbeidskraft falt som følge av finanskrisen, gikk arbeidsinnvandringen fra land utenfor Norden ned med nesten 30 prosent. Denne nedgangen ble reversert i fjor, og antallet ikke-nordiske borgere som oppga arbeid som innvandringsgrunn ble på 23 800, som er det høyeste nivået registrert til nå.³ Over to tredjedeler av disse kom fra de nye østeuropeiske EU-landene (EU10),⁴ som siden 2006 har utgjort den største gruppen innvandrere.

I november var det registrert 4 500 ledige polakker og 1 300 ledige svensker hos NAV. For begge grupper har antallet registrerte ledige falt kraftigere enn for befolkning totalt det siste året, med henholdsvis 22 og 21 prosent. I alt var det registrert 1 200 ledige baltere i november, 900 av dem litauere. Ledigheten har dermed økt blant litauere (18 %) og latviere (24 %), noe som kan sees i sammenheng med den økte innvandringen fra disse landene.

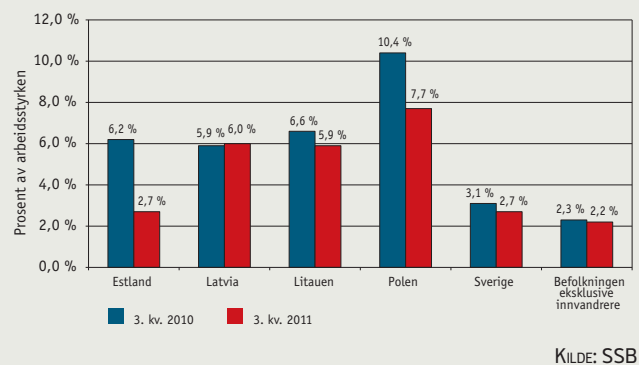
Når man ser på ledigheten i prosent av arbeidsstyrken blant personer fra de viktigste landene for arbeidsinnvandring, viser tall⁵ for 3. kvartal 2011 fra NAV og SSB at ledigheten var lavere enn i 3. kvartal i fjor, med unntak av latviere, som hadde en liten økning (se figur 11). Fortsatt var ledigheten blant personer fra Polen og de baltiske landene klart høyere enn for befolkningen, eksklusive innvandrerbefolkningen, noe som henger sammen med at hovedtyngden av polakker og baltere har yrkesbakgrunn fra industri- og bygge- og anleggsnæringen, der ledigheten er høyere enn gjennomsnittet. Samtidig har ledigheten innen industriarbeid og bygge- og anleggsyrker falt kraftig i løpet av det siste året. Dette gjenspeiles også i en sterkere nedgang i ledigheten spesielt blant polakker. Utviklingen i ledigheten blant svenskene har vært nokså lik den for befolkningen utenom innvandrere.

³ SSBs statistikk om antall innvandrere etter innvandringsgrunn for 2010 har nylig blitt revidert. Antallet arbeidsinnvandrere i 2010 har blitt nedjustert og er derfor lavere enn tidligere oppgitt.

⁴ I 2004 ble de følgende ti østeuropeiske landene nye medlemmer i EU: Polen, Litauen, Slovakia, Latvia, Romania, Estland, Bulgaria, Tsjekkia, Ungarn og Slovenia.

⁵ SSB har koblet NAVs tall over registrerte ledige med opplysninger over landbakgrunn. En person er definert som innvandrere når personen er født i utlandet og har utenlandske foreldre, mens tall fra NAV i denne artikkelen er basert på statsborgerskap. Forskjellen mellom statsborgerskap og landbakgrunn er relativt liten for de landene som er med i denne analysen.

Figur 11:
Ledighet i prosent av arbeidsstyrken, 3. kvartal 2010-3. kvartal 2011. Fordelt etter landbakgrunn for de største gruppene arbeidsinnvandrere.

FLERE UNGE MED NEDSATT ARBEIDSEVNE ENN UNGE LEDIGE

Det totale sykefraværet var på 6,5 prosent i 2. kvartal 2011, en økning på 2,5 prosent sammenliknet med samme kvartal i fjor. Fordeler vi sykefraværet på egenmeldt og legemeldt fravær, utgjorde det egenmeldte fraværet 0,8 prosent, som var uendret fra samme kvartal i fjor. Det legemeldte sykefraværet steg fra 5,5 prosent i 2. kvartal 2010 til 5,7 prosent i 2. kvartal 2011. Dette innebærer en prosentvis oppgang på 2,8 prosent. Sykefraværet er imidlertid nå på omtrent samme nivå som før den sterke veksten i 2008-2009.

Antallet personer som er registrert med nedsatt arbeidsevne hos NAV ser nå ut til å ha stabilisert seg. Ved utgangen av oktober gjaldt dette 215 500 personer. Dette er en økning på 1 300 personer fra oktober i fjor. Tre av fire med nedsatt arbeidsevne er mellom 30 og 60 år. Det er likevel 39 300 personer under 30 år som er registrert hos NAV med nedsatt arbeidsevne, og om lag 28 000 av disse mottar arbeidsavklaringspenger. Sammenligner vi dette med antallet personer under 30 år som er registrert som arbeidsledige, ser vi at det nå er langt flere unge som er registrert med nedsatt arbeidsevne. Ved utgangen av oktober var det 29 200 helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere under 30 år, altså om lag 10 000 færre enn antallet som var registrert med nedsatt arbeidsevne i samme aldersgruppe.

Ved utgangen av september 2011 mottok 303 100 personer uførepensjon. Dette er en økning på 3 100 personer sammenliknet med september i fjor. Andelen uførepensjonister i prosent av befolkningen mellom 18 og 67 år ligger likevel uendret på 9,5 prosent. Denne andelen øker med alderen, og er høyest for dem mellom 65 og 67 år, hvor nesten 40 prosent er uførepensjonert. For aldersgruppene over 55 år har både andelen og antallet uførepensjonister gått ned det siste året, mens det var en økning

for alle aldersgruppene mellom 20 og 55 år. Ved utgangen av september var det 9 000 uførepensjonister under 30 år.

I løpet av de første ni månedene i 2011 fikk 21 400 nye personer uførepensjon, mot 21 100 personer i samme periode i 2010. Av de nye uførepensjonistene kom tre fjerdedeler fra arbeidsavklaringspenger, mens 14 prosent kom direkte fra sykepenger.

TILSTANDEN I NORSK ØKONOMI

Sesongjusterte tall fra Nasjonalregnskapet (KNR) viser at norsk økonomi har vokst de siste åtte kvartalene. BNP for Fastlands-Norge økte med 0,8 prosent fra 2. til 3. kvartal i år. Dette er noe lavere enn veksten i 2. kvartal, som var på 1,3 prosent og var den høyeste siden Norge kom ut av resesjonen. Det var økt vareproduksjon, og særlig økt produksjon av elektrisitet, som bidro mest til veksten.

Konsumet i husholdningene økte med 0,2 prosent i 3. kvartal. Så langt i år har konsumveksten vært svak, og denne utviklingen fortsatte altså i 3. kvartal. Veksten i husholdningenes konsum ligger nå an til å bli klart lavere enn i 2010. Varekonsumet, som er en indikator på utviklingen i privat forbruk, gikk ned med 0,2 prosent fra september til oktober i år, viser SSBs tall for sesongjustert volumindeks. Sammenlignet med oktober i fjor, var varekonsumet 0,3 prosent høyere i oktober i år.

Boliginvesteringene har økt sterkt det siste halvannet året, og veksten var særlig sterk i første halvår i år. Fra 2. til 3. kvartal økte boliginvesteringene med kun 0,8 prosent, men investeringene holder seg fortsatt på et høyt nivå. Tall fra SSBs byggearealstatistikk viser at boligbyggingen er økende. I 3. kvartal i år ble det igangsatt 20 prosent flere nye boliger enn i samme kvartal i fjor, mens igangsatt areal til næringsbygg økte med 13 prosent. Ordreservene i næringen har steget betydelig siden i fjor, og er nå høyere enn i 2007. I 3. kvartal var også ordretilgangen 9 prosent høyere enn for ett år siden, men lavere enn i 2. kvartal i år. Fra 2. til 3. kvartal i år steg boligprisene i gjennomsnitt med 0,3 prosent i følge SSBs boligprisindeks. Sammenlignet med samme tidspunkt i fjor er boligprisene 8,3 prosent høyere. Den årlige veksten er høyere enn årsveksten på 7,4 prosent rapportert i 2. kvartal i år. Befolkningsveksten er også svært høy, og særlig gjelder dette i de store byene. Disse tallene tyder på at aktiviteten i bygge- og anleggsnæringen vil holde seg høy framover.

Også i industrien har det vært en klar vekst i ordretilgangen det siste året. I 3. kvartal i år var ordretilgangen for industrien 29 prosent høyere enn i 3. kvartal 2010, og ligger ikke langt under toppnivået fra 2007. Det er særlig eksportmarkedet som har bidratt til den økte ordretilgan-

gen til industrien i løpet av det siste året. Fra 2. til 3. kvartal falt imidlertid ordretilgangen klart, justert for sesongsvingninger. Reduksjonen i ordretilgangen gjaldt både for hjemmemarkedet og eksportmarkedet. Ordreservene har økt med 33 prosent fra 3. kvartal i fjor til 3. kvartal i år, men nivået er fortsatt betydelig lavere enn før finanskrisen. Etter den kraftige gjeninnhenting i andre halvår 2009 og første halvår 2010 har utviklingen i industriproduksjonen vært svakere. SSBs produksjonsindeks for industrien viser at nedgangen i industriproduksjonen fortsetter. Sammenlignet med tremånedersperioden før, viser sesongjusterte tall at industriproduksjonen gikk ned med 0,3 prosent fra juli til og med september 2011. Næringsmiddelindustri, trelast- og trevareindustri, kjemiske råvarer og metallindustrien hadde nedgang. Nedgangen i kjemiske råvarer skyldes delvis nedgang i norsk solcelle-relatert industri. Metallvareindustri, maskinindustri og bygging av skip og oljeplattformer hadde vekst siste kvartal. Virkedagskorrigerte tall viser at produksjonen i industrien gikk opp 1,8 prosent fra september 2010 til september 2011.

Anslagene for 2011 til olje- og gassinvesteringer er i SSBs investeringsstatistikk for olje- og gassvirksomheten blitt videre oppjustert fra 3. kvartal til 4. kvartal i 2011. Investeringsanslaget innebærer en økning i olje- og gassinvesteringer på 22 prosent sammenlignet med i fjor.

Handelsoverskuddet, eksport fratrukket import, i oktober var 1,9 prosent høyere enn i oktober i fjor. Både eksporten og importen økte. Totalt økte eksportverdien med 5,5 prosent, mens eksporten utenom olje og gass økte med 1,6 prosent. Importen var 7,7 prosent høyere enn i oktober i fjor.

TILSTANDEN I INTERNASJONAL ØKONOMI

Utviklingen i internasjonal økonomi har denne sommeren og høsten vært preget av svake makrotall,⁶ uro rundt gjeldstaket i USA, statsgjelden i Sør-Europa og frykten for en ny resesjon. Planen for å løse gjeldskrisen i euro-landene er uklar og sannsynligvis er størrelsen på de planlagte støttetiltakene for liten. Det er usikkerhet knyttet til videre endringer i redningspakkene. I USA har ikke president Obama fått flertall for sin arbeidsmarkedsplan for å redusere arbeidsledigheten. Den store usikkerheten har også ført til stor uro på børsene, som har falt kraftig over hele verden. Veksten i internasjonal økonomi stoppet opp i 2. kvartal i år, og holder seg lav i 3. kvartal. I eurosonen økte BNP med kun 0,2 prosent fra 2. til 3. kvartal, justert for normale sesongsvingninger. Etter at veksten

falt klart i Tyskland fra 1. til 2. kvartal, tok den seg noe opp igjen i 3. kvartal og ble på 0,5 prosent. Også i Frankrike var veksten noe høyere i 3. enn i 2. kvartal, men er fortsatt på et lavt nivå. I Baltikum og Irland har veksten tatt seg klart opp det siste året, etter noen år med kraftig nedgang. I land som Portugal og Hellas er det derimot resesjon, mens veksten i Spania og Italia er svært lav. I USA tok veksten seg noe opp fra 2. til 3. kvartal. Målt i årlig rate var veksten fra 2. til 3. kvartal 2,0 prosent, som fortsatt er lavt historisk sett.

Den lave økonomiske veksten gjør også at arbeidsledigheten holder seg høy, og sysselsettingsveksten blir lav. Arbeidsledigheten i USA gikk ned med 0,4 prosentpoeng i november til 8,6 prosent. Sysselsettingen totalt øker, med nedgang i offentlig sektor og økning i privat sektor. Mye av nedgangen i ledighetsprosenten skyldes en reduksjon i arbeidsstyrken.

Ledigheten i eurosonen økte til 10,3 prosent i oktober, fra 10,2 prosent måneden før. Det er store forskjeller mellom de ulike landene. I Tyskland er ledigheten nå på 5,5 prosent, som er et svært lavt nivå sett i forhold til ledighetshistorikken siden sammenslåingen av Øst- og Vest-Tyskland. Raskest faller ledigheten i de baltiske landene, mens den øker i land som Spania, Irland og Frankrike. Spania har også den høyeste ledigheten med 22,8 prosent, og en ungdomsledighet (personer under 25 år) på hele 48,9 prosent. Også Storbritannia sliter med høy ungdomsledighet sammenlignet med historiske tall. Ledigheten blant unge i Storbritannia er på 21,9 prosent, det høyeste nivået som er registrert i landet. I Hellas, hvor myndighetene må foreta store budsjettkutt, er ledigheten 18,3 prosent av arbeidsstyrken, og ungdomsledigheten er nå oppe på 45,1 prosent.

Den svært høye økonomiske veksten vi har hatt i land som Kina, Brasil og India har vært viktige drivere for veksten i verdensøkonomien i perioden etter finanskrisen. Det er imidlertid tegn på en overoppheting i økonomien i disse landene, og høy inflasjonen har gitt økende rente i alle de tre nevnte landene. I september var inflasjonen i Brasil på 7,3 prosent, som var det høyeste nivået på over 5 år. I oktober gikk inflasjonen ned til 7 prosent, men var fortsatt høy. Den økonomiske veksten er også på vei ned. I Brasil har den økonomiske veksten mer enn halvert seg, og er estimert til 3,1 prosent i 2. kvartal i år. Kvartalsveksten, målt i årlig rate, falt til 9,1 prosent i Kina og 7,7 prosent i India i 2. kvartal i år.

I Sverige har den økonomiske veksten vært svært høy gjennom 2010 og i første halvår 2011. Lavere vekst i resten av Europa vil imidlertid kunne ramme Sverige hardt, ettersom eksporten er svært viktig for den svenske økonomien. Det er nå også flere tegn på at veksten er på vei ned.

⁶ Med makrotall menes for eksempel tall for økonomisk vekst, industriproduksjon, arbeidsledighet og sysselsettingsutvikling, m.m.

UTVIKLINGEN FREMOVER

Flere indikatorer tyder nå på at veksten er på vei ned i svært mange land. OECDs ledende indikator sier noe om hvordan vi kan forvente at den økonomiske veksten vil utvikle seg det neste halve året. De siste månedene har denne indikatoren vist stadig sterkere tegn til oppbremsing i verdens største økonomier og for OECD-landene samlet. Den høye veksten i land som Brasil, India og Kina er, som nevnt, en viktig årsak til at den globale veksten ble såpass høy i 2010. Dersom veksten nå blir klart lavere i disse landene, vil det også påvirke resten av verden i form av lavere global vekst. Lavere vekst i de fremvoksende økonomiene kan også gi lavere priser på råvarer som for eksempel olje og metaller. Det internasjonale pengefondet (IMF) kom i september med nye prognoser for verdensøkonomien. Med få unntak kuttes vekstanslagene for 2011 og 2012 for alle land. Anslaget på global vekst i produksjonen for 2011 tas ned med 0,3 prosentpoeng til 4 prosent. For 2012 nedjusteres anslaget for global vekst med 0,5 prosentpoeng til 4,0 prosent. Industrilandene, med USA i spissen, står for den største nedjusteringen. IMF venter at forskjellen i veksttakten mellom fremvoksende økonomier og industrilandene fortsetter.

Den økte usikkerheten knyttet til om Italia og Spania klarer å betjene sin statsgjeld, samt svake makroøkonomiske tall, har ført til stor uro på finansmarkedene. Børsene har falt kraftig over hele verden, mens pengemarkedsrenten har økt fordi bankene igjen har blitt mer forsiktige med å låne hverandre penger. Den europeiske sentralbanken har også iverksatt tiltak i form av å kjøpe store mengder statsobligasjoner fra de søreuropeiske landene, i første rekke Hellas, Italia og Spania. I Storbritannia har sentralbanken i flere runder trykket penger og kjøpt statsobligasjoner for å stimulere etterspørselen. Samtidig ser nye renteøkninger fra sentralbankene nå ut til å ligge langt fram i tid, og USA har varslet fortsatt null rente i lang tid fremover. Også Norges Bank valgte å utsette renteøkningen de hadde varslet i august, fordi utviklingen i internasjonal økonomi har vært svakere enn ventet. I siste pengepolitiske rapport varsler Norges Bank nå at renten ikke vil økes før mot slutten av 2012, og at det også kan komme kutt i renten dersom den økonomiske utviklingen fortsatt forverres.

For våre prognoser legger vi til grunn at problemene knyttet til den høye statsgjelden i mange land blir løst uten at vi får en ny bankkrise. Vi venter likevel at veksten i internasjonal økonomi vil bli meget lav de neste par årene. Offentlig forvaltnings bruttogjeld i forhold til BNP var i OECD-landene samlet på to tredjedeler av BNP i 2007 og ser ut til å passere 100 prosent av BNP i løpet av 2011. Mange land kutter nå kraftig i sine statsbudsjett, og dette virker isolert sett dempende på økonomien. I Sør-

Europa er dette allerede i full gang, og det fører til at den økonomiske veksten er svært lav og i noen land negativ. Dette bidrar også til at arbeidsledigheten vil holde seg svært høy. Disse landene har imidlertid ikke mulighet til å bruke en ekspansiv finanspolitikk ettersom de allerede har store underskudd på budsjettene, og ikke har mulighet til å låne mer penger. Også i Storbritannia er regjeringen nå i gang med store kutt i statsbudsjettet, noe som resulterer i svak økonomisk vekst og et svekket arbeidsmarked. I USA er det varslet store budsjettkutt framover for å få bukt med det store underskuddet. Det er imidlertid foreløpig liten enighet om hvordan dette skal gjøres. Den private etterspørselen utvikler seg fortsatt svakt, og når det også skal kuttes i de offentlige budsjettene, venter vi at den økonomiske veksten i USA vil holde seg lav i både 2012 og 2013. De statsfinansielle utfordringene for mange land er ikke over med reduksjonene i budsjettunderskuddene som er foretatt i 2011 og planlagt foretatt i 2012. For å stabilisere bruttogjelden som andel av BNP, viser beregninger foretatt av OECD at medlemslandene som gruppe de neste 15 årene må stramme inn budsjettene med ytterligere 5,25 prosent av BNP. For å nå samme gjeldsandel som før finanskrisen må innstrammingen dobles. Dette kommer i tillegg til effekten en aldrende befolkning har på statsfinansene. Økningen i forsørgerbyrden, dvs. antall eldre (over 67 år) i forhold til antall personer i yrkesaktiv alder (20-66 år), vil, ifølge fremskrivninger gjort av Eurostat, bli høyere i EU enn i Norge.

Vi regner også med at veksten vil bli lavere i de fremvoksende økonomiene (Kina, Brasil, India m.fl) det neste året, slik at den globale veksten vil gå ned i 2012. I 2013 antar vi at veksten vil begynne å ta seg litt opp igjen i flere land, slik at veksten i verdensøkonomien blir noe høyere enn i 2012. I land som Irland, Island og de baltiske landene har veksten i økonomien nå tatt seg opp etter noen år med store budsjettkutt og resesjon. Disse landene opplever nå at ledigheten har begynt å falle. Samtidig vil den høye statsgjelden fortsatt prege situasjonen i mange land, og føre til at veksten fortsatt vil være lav i både Europa og USA i 2013.

Det er flere årsaker til lave vekstforventninger for industrilandene, og da kanskje spesielt for USA. Det er grunn til å forvente lav vekst i private investeringer og privat konsum. Private investeringer i USA utgjør nå 10 prosent av BNP, omtrent samme andel som før finanskrisen. Dette tyder på at investeringene ikke kommer til å vokse mer som andel av BNP fremover. Før finanskrisen hadde husholdningene med 80 prosent lavest inntekt i USA et konsum som tilsvarte 110 prosent av inntekten. Selv uten finanskrisen ville konsumveksten måtte stoppe for at husholdningene skulle få kontroll med gjelden sin. Dette tyder på at potensialet for konsumvekst i USA er begrenset. Videre er det flere problemer utenom finans-

sektoren, som var der allerede før finanskrisen, og som utgjør betydelige utfordringer fremover. Globalisering og produktivitetsvekst som har vært høyere enn veksten i aggregert etterspørsel etter industrivarer, har redusert etterspørselen etter industriarbeidere i USA. Mange industriarbeidere som har mistet jobben under finanskrisen, vil sannsynligvis ikke få tilbake jobbene sine, og det vil ta tid for disse å komme tilbake i arbeid. Høye energipriser har ført til en pengeoverføring fra verdens netto oljeforbrukere, USA og store deler av industri-landene, til verdens netto tilbydere av olje. Tilbyderne av olje er nasjoner som har høyere sparerate enn nettoforbrukerne av olje. En overføring av penger fra nasjoner med lav sparerate til nasjoner med høy sparerate innebærer lavere global aggregert etterspørsel. Videre har de fremvoksende økonomiene siden Asia-krisen i 1998 akkumulert internasjonale valutaeserver som forsikring mot fremtidige kriser. Penger brukt på oppbygging av reserver er penger som ikke blir brukt, og er dermed med på å bidra til at aggregert etterspørsel blir lavere enn det ellers kunne blitt. Dagens situasjon med statsgjeldskrise og urolighet i finansmarkedene bidrar sannsynligvis ikke til å redusere insentivene til å bygge opp valutaeserver.

NAV venter at den økonomiske veksten vil bli svært lav i Europa i 2012, og også at veksten i verdensøkonomien vil bli lavere enn den har vært de siste årene. I 2013 venter vi at veksten i verdensøkonomien vil ta seg forsiktig opp, men fortsatt være på et lavt nivå. Den reduserte veksten i internasjonal økonomi vil gi lavere etterspørsel for norsk eksportindustri og deres underleverandører.

Sysselsettingsvekst

Til tross for at vi legger til grunn lav vekst internasjonalt, venter vi likevel at vi vil få en moderat oppgangskonjunktur i Norge. Bakgrunnen for dette er forventet sterk innenlandsk vekst. Oljeinvesteringene har holdt seg høye gjennom finanskrisen og i tiden etterpå, og investeringsstillingene tyder på at oljeinvesteringene vil bli rekordhøye neste år. Dette er svært positivt for leverandørindustrien. Vi antar at oljeinvesteringene vil gi gode vekstimpulser også i 2013. Investeringsstillingene anslår også en moderat oppgang i investeringene innen industri, bergverk og kraftforsyning til neste år, noe som også vil bidra positivt for veksten i norsk økonomi. Bildet er likevel sammensatt. Norges Banks regionale nettverk og SSBs investeringsstilling tyder på at bedriftslederne har nedjustert investeringsplanene noe for inneværende år. Økt aktivitet og lønnsomhet tyder likevel på en moderat oppgang i investeringene.

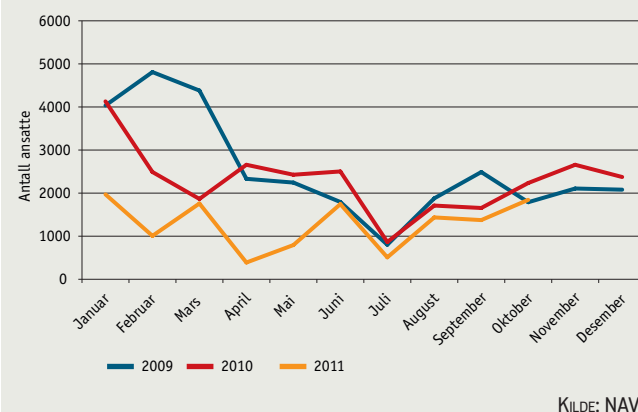
Konjunkturbarometeret for 3. kvartal viste at industri-bedriftene meldte om positiv utvikling i produksjonen.

Det forventes fortsatt bedring i sysselsettingen. Svakere etterspørsel fra eksportmarkedet er med på å bidra til at veksten sannsynligvis blir svakere i 4. kvartal. Konkurransforholdene har blitt forverret, noe som begrenser produksjonen. Innenlandsprisene har økt mens utenlandsprisene har gått ned. Dette rammer spesielt produsenter av innsatsvarer (varer som anvendes i produksjon av andre varer). Vekst i produksjon av konsumvarer og investeringsvarer bidrar til at utsiktene på kort sikt samlet er positive. Også i høstens bedriftsundersøkelse fra NAV er bedriftene optimistiske. Bedriftenes sysselsettingsforventninger er høyere i år enn i fjor, og ligger på et høyere nivå enn for de 3 siste årene. Resultatene fra høstens bedriftsundersøkelse tyder på at sysselsettingsveksten vil ta seg noe opp fremover. Bedriftene svarte fra slutten av september og gjennom oktober, i en periode med stor uro rundt utviklingen i internasjonal økonomi, men bedriftene ser likevel lysere på framtiden enn de har gjort de siste par årene.

Bedrifter som planlegger å si opp eller permittere mer enn 10 ansatte, må melde fra om dette til NAV på forhånd. På bakgrunn av disse forhåndsvarslingene kan vi se hvor mange ansatte som er berørt av dette. Så langt i år har forhåndsvarslingene vært på et klart lavere nivå enn de siste to årene, men forskjellen har minket de siste månedene. Det er likevel foreløpig ingen tegn til noen betydelig økning i ledigheten basert på disse forhåndsvarslingene.

En viktig grunn til at det ble meldt om så mange permitteringer og oppsigelser vinteren 2009 var at sysselsettingen falt i bygge- og anleggsnæringen, og mange herfra ble permittert. Så langt i år har imidlertid boligbyggingen økt sterkt, og arbeidsledigheten har også falt klart for bygge- og anleggsarbeidere. Vi venter at

Figur 12:
Forhåndsmeldte driftsinnskrenkninger (permitteringer eller oppsigelser) meldt til NAV. Januar 2009 – oktober 2011.

KILDE: NAV

boliginvesteringene vil bli høye også de neste to årene, og at aktiviteten i denne næringen vil være høy.

Konsumet i husholdningene økte med 3,7 prosent i 2010, og var en viktig årsak til den økonomiske veksten. Så langt i år har imidlertid konsumveksten vært svak, og ser nå ut til å bli klart lavere enn i fjor. I Nasjonalbudsjettet for 2012 anslås konsumveksten i 2011 til å bli 2,75 prosent, men veksten kan bli noe lavere enn dette. Vi legger til grunn at Norges Bank på bakgrunn av utviklingen internasjonalt og hensynet til kronkursen utsetter renteøkningene, og at rentenivået fortsatt vil holde seg lavt i både 2012 og 2013. I og med at industrien har tradisjon for å være lønnsledende i Norge, antar vi at lønnsveksten vil bli moderat. Lav inflasjon og en moderat lønnsvekst vil gi en reallønnsvekst. Samtidig regner vi med at spareraten vil holde seg relativt høy, som følge av at husholdningene blir mer forsiktige på grunn av usikkerhet knyttet til utviklingen internasjonalt og som følge av høy gjeld. Husholdningenes gjennomsnittlige bruttogjeld utgjør nå 2 ganger disponibel inntekt. Dette er høyere enn noen gang, og høyt også i internasjonal sammenheng. Vi antar likevel at lave renter og økt aktivitet bidrar til at veksten i det private konsumet vil ta seg opp og bli høyere enn i år.

Konsumet i offentlig forvaltning økte med 2,2 prosent fra 2009 til 2010, mens det var et fall i offentlige investeringer. I nasjonalbudsjettet 2012 anslås en vekst i offentlig konsum og investeringer på henholdsvis 2,4 og 2,5 prosent i 2011, mens det i 2012 anslås en vekst i offentlig konsum på 1,5 prosent og et fall i offentlige investeringer på 2,3 prosent.

Den svake internasjonale situasjonen gjør at vi legger til grunn en svak utvikling for eksporten. Økt inntekt og høyere innenlandsk prisnivå tilsier fortsatt vekst i importen. Importen kan på den andre siden reduseres dersom den økte inflasjonen i fremvoksende økonomier slår ut i høyere importpriser.

Samlet venter vi en moderat oppgangskonjunktur i Norge i 2012 og 2013, drevet av økt innenlandsk etterspørsel og høye oljeinvesteringer. Svak vekst internasjonalt vil imidlertid føre til svakere utvikling for deler av industrien. Vi venter likevel at sysselsettingen vil fortsette å stige, og at veksten tar seg opp gjennom prognoseperioden slik at den blir på 1,5 og 1,8 prosent i henholdsvis 2012 og 2013.

Vekst i arbeidsstyrken

Befolkningsveksten er nå svært høy i Norge, og folketallet økte med 20 050 i 3. kvartal i år. Dette er på nivå med 3. kvartal i fjor, som var det kvartalet med høyest befolkningsvekst noensinne. I forhold til 3. kvartal i fjor har dermed befolkningen økt med 65 000 personer. Nettoinnvandring er en viktig årsak til den høye befolk-

ningsveksten, og stod for 70 prosent av veksten. Vi venter at befolkningsveksten vil bli høy også de neste årene. At Norge klarer seg godt økonomisk sammenlignet med mange andre land i Europa, kan også bidra til å gjøre Norge mer attraktivt for arbeidsinnvandrere. Vi legger alternativet med høy innvandring i Statistisk sentralbyrås befolkningsfremskrivninger fra juni til grunn for vår prognose. Dette tilsier at befolkningen mellom 15 og 74 år vil øke med om lag 66 000 i 2012 og 2013. Om lag 70 prosent av veksten vil komme blant personer mellom 20 og 66 år, mens 30 prosent kommer i de yngste og eldste gruppene. Den sterke befolkningsveksten påvirker også arbeidsstyrken. Basert på yrkesfrekvenser og arbeidsstyrke i AKU de siste kvartalene og høyinnvandrings-scenarioet i SSBs befolkningsfremskrivninger, legger vi til grunn at arbeidsstyrken vil vokse med 1,5 prosent i 2012 og 1,6 prosent i 2013.

Stabil arbeidsledighet, men stor usikkerhet

Arbeidsledigheten har gått noe ned siden august, etter at den økte litt gjennom sommeren. Når vi justerer for normale sesongvariasjoner var summen av helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere 300 høyere i november enn i mai da det var på sitt laveste i år. Etter at arbeidsledigheten gikk klart ned fra slutten av fjoråret og gjennom vinteren, har den altså stabilisert seg.

Vi venter en moderat oppgangskonjunktur i Norge de neste årene. Dette vil føre til vekst i sysselsettingen, samtidig som den sterke befolkningsveksten gjør at også arbeidsstyrken vokser. NAV anslår at den registrerte ledigheten vil bli på 69 000 i gjennomsnitt i 2011, og at den vil øke noe til neste år som følge av svakere vekst internasjonalt. Vi starter imidlertid 2012 med lavere ledigheten enn vi startet med i 2011, og ledigheten anslås derfor å bli på om lag 70 000 i gjennomsnitt i 2012. I 2013 antar vi at situasjonen i internasjonal økonomi vil bedres noe, men at veksten fortsatt vil være lav både i Europa og USA. I Norge antar vi at oljeinvesteringene og boliginvesteringene fortsatt vil være høye, samtidig som privat forbruk vil ta seg noe opp. Vi anslår derfor at ledigheten vil gå noe ned i Norge, slik at det i gjennomsnitt vil være 65 000 helt ledige i 2013.

Det er fortsatt stor usikkerhet knyttet til gjeldsproblemene i Europa og USA. Vi har lagt til grunn at disse løses uten at vi får en ny bankkrise, men at gjeldsproblemene gjør at veksten i Europa blir svært lav i prognoseperioden. Det er imidlertid fortsatt ikke kommet noen løsning på disse problemene, og det er derfor en reell mulighet for at vi kan få en ny bankkrise og/eller resesjon i Europa. Hellas får sannsynligvis nedskrevet sin gjeld, men dersom man ikke får løst problemene her på en ryddig måte, vil det på ny kunne gi en uoversiktlig situasjon med store tap

for mange banker. Det vil også øke risikoen betraktelig for at Spania, Italia og Portugal vil kunne få problemer med sin gjeld, blant annet fordi disse landene da trolig vil få langt høyere renter på sine lån på grunn av den økte usikkerheten. Statsrentene i Italia har steget den siste tiden, og er oppe på et nivå som vil gjøre det vanskelig for Italia å betjene gjelden. Forverres situasjonen ved at flere stater misligholder gjelden, vil det kunne føre til at både den europeiske sentralbanken og mange europeiske banker vil måtte ta store tap, noe som igjen vil kunne lede

til en ny bankkrise. Dette vil også ramme norske banker, som er avhengige av lån fra utenlandske banker, og dermed vil også norske bedrifter få problemer med å finansiere sine investeringer og husholdningene problemer med å ta opp lån. Ved forrige bankkrise i 2008/2009 økte ledigheten med om lag 30 000 personer på ett år i Norge. En ny internasjonal bankkrise vil på ny føre til en periode med sterk vekst i ledigheten i Norge, og langt høyere ledighet enn det vi har lagt til grunn i vår prognose.

Tabell 1:

NAV's vurdering av gjennomsnittlig antall arbeidsledige i 2011 og 2012. Faktiske tall for 2010.

	2010	2011	2012	2013
Registrerte arbeidsledige (personer)	74 643	69 000	70 000	65 000
Registrerte arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken	2,9 %	2,7 %	2,7 %	2,4 %
Arbeidsledige, AKU i prosent av arbeidsstyrken	3,6 %	3,3 %	3,3 %	3,1 %

KILDE: NAV

Tabell 2:

Prosentvis endring i arbeidsstyrke, sysselsatte og arbeidsledige fra året før.

	2010	2011	2012	2013
Arbeidsstyrke (AKU)	0,5 %	1,0 %	1,5 %	1,6 %
Sysselsatte (AKU)	0,0 %	1,2 %	1,5 %	1,8 %
AKU arbeidsledige	14,6 %	-6,4 %	1,1 %	-4,5 %
Registrerte helt arbeidsledige (NAV)	7,8 %	-7,6 %	1,4 %	-7,1 %

KILDE: NAV

Tabell 3:

Befolkning i yrkesaktiv alder, arbeidsstyrke, sysselsatte, arbeidsledighet og ledige stillinger. 2000-2010.

	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Befolkning 15-74 år	3 201 000	3 312 000	3 397 000	3 445 000	3 505 000	3 559 000	3 618 000
Arbeidsstyrken	2 350 000	2 400 000	2 446 000	2 507 000	2 591 000	2 590 000	2 602 000
Sysselsatte	2 269 000	2 289 000	2 362 000	2 443 000	2 524 000	2 508 000	2 508 000
Yrkesdeltakelsen**	73,4 %	72,4 %	72,0 %	72,8 %	73,9 %	72,8 %	71,9 %
Arbeidsledige ifølge AKU	81 000	111 000	84 000	63 000	67 000	82 000	94 000
Registrerte arbeidsledige	62 623	83 479	62 923	46 062	42 521	69 267	74 643
Tilgang ledige stillinger*		238 130	332 304	399 525	358 136	260 301	222 385

* Det finnes ikke sammenliknbare tall for tilgangen på ledige stillinger tilbake til år 2000.

** Brudd i AKU i 2006. Dette gjør at yrkesdeltakelsen fra 2000 og 2005 ikke er sammenlignbar med yrkesdeltakelsen etter dette. Nedgangen fra 2005 til 2006 kommer av dette bruddet, mens yrkesdeltakelsen økte med 0,4 prosentpoeng om vi korrigerer for bruddet i AKU.

KILDE: NAV OG SSB